

Dykpark ska visa vrak för fler

Bild:

Jens Lindström får hjälp av Göran Ekberg när han dyker. De pratar med varandra via "telefonledningen" som är 60 meter lång.

För oss marinarkeloger är de här vattnen mellan Mysingen och Jungfrufjärden lika intressanta som Egyptens pyramider. Niklas Eriksson, marinarkelog från Statens maritima museer, berättar om de skeppsvrak och lämningar som finns i farvattnen kring Dalarö.

UNDER TVÅ VECKOR har det så kallade Jutholmsvraket registrerats och inventerats - med tumstock och måttband har Niklas Eriksson och hans medarbetare kartlagt det forna handelsskeppet in i minsta detalj.

Det här är ett första steg mot en planerad dykpark i området. Ett knappt tiotal vrak förbereds för att en större publik ska kunna gå ner med certifierade dykguidar och en utställningslokal planeras i det gamla tullhuset vid Dalarö kyrka.

- Här finns välbevarade vrak från olika historiska perioder och en dykpark skulle öppna upp en helt ny värld för en större publik, säger Niklas Eriksson.

Det blåser sydvästlig bris och Niklas Eriksson tittar ut mot Dalarö skans. På 15 meters djup, ett tiotal meter från Jutholmens strandlinje, vilar ett större handelsfartyg, förlist i början av 1700-talet och då lastat med tjära och stångjärn.

- Förmodligen överraskades fartyget av hårt väder, draggen brast, fartyget kastades mot land och försvann i djupet. I hundratals år har stora och små fartyg genomkorsat de här vattnen, De har legat och väntat på bättre väder, eller frusit inne under hårda isvintrar, berättar han.

Haninge kommun och Statens maritima museer har påbörjat ett samarbete om en dykpark, och Erik Josefsson på kommunens näringslivskontor ser stora möjligheter.

- Vår vision är att Östersjöns skeppsvrak ska ges status av världsarv, och att vi gemensamt kan skapa förutsättningar för en ökad tillgänglighet. Det gamla tullhuset kan få en central roll som besökscentrum. Och för det lokala näringslivet innebär en dykpark bara möjligheter, hävdar Erik Josefsson.]

KNACKFRÅGAN ÄR lagstiftningen; Statens maritima museer vill både bevara och visa upp det kulturarv som finns utanför Dalarö.

Penilla Flyg är museets projektledare för den planerade dykparken.

- Kulturminneslagen reglerar hur vi går vidare, ett förverkligande kräver dispens. Jag hoppas att i en dykverksamhet med certifierade guider kan inledas under 2010, kanske kan vi smyga i gång redan hösten 2009, säger hon.

- Jag ser i framtiden också andra sätt att visa upp vraken för en större publik. Att "torrduka" framför en tv-skärm eller filmduk via kameraförsedda miniubåtar, som styrs med enkla joysticks, är en variant, förklarar Penilla Flyg.

ÖSTERSJÖNSSKEPPSVRAK väcker intresse över hela världen, och ofta följs marinarkelogernas arbete av utländska forskare, den här veckan av amerikanen Brendan Foley.

Ett mer närgånget intresse visar sportdykare, trots att dykförbud råder vid vraken utanför Dalarö.

Vid flera tillfällen har polisanmälan gjorts för fornminnesbrott.

- Lagen från 1967 är mycket tydlig. Även om vraken är välbevarade, finns gränser för yttre påfrestningar, betonar Niklas Eriksson.

Boende på Jutholmen utanför Dalarö, som tidigare var hemvist för Dalarös lotsar, larmar med jämna mellanrum om närgångna sportdykare. Dalarövraket, som ligger cirka 30 meter under vattenytan vid Edesön är ännu ett vrak som lockar till illegal dykning.

- Ett intressant fynd på Dalarövraket är en pistolkolv, tillverkad av valnötsträ

Andra intressanta vrak utanför Dalarö är "Anna-Maria", "Ingrid Horn" "Riksäppet" och "Gröne Jägaren".

"Anna-Maria", som ligger på 18 meters djup i Dalarös hamn, låg infrusen den kalla vintern 1709.'

Besättningen ombord värmde sig genom att elda i spisen i kabyssen. Efter middagen släcktes elden och besättningen gick på krogen. Snart slog hamnvakten larm, "Anna-Maria' brinner!" Fartyget sjönk genom isen och försvann. De törstiga besättningsmännen dömdes till arreststraff, åtta dagar på vatten och bröd.

- Varje förlisning har sin egen förklaring, säger Niklas Eriksson, som leder arbetet med att samla

fakta och dokumentera de vrak som blir aktuella för dykparken.

- Vi vill skapa en bank av fakta för att kunna följa hur vrakens tillstånd förändras över tid, exempelvis att mäta vraken mellan olika punkter. Och då är tumstocken fortfarande oslagbar, säger han.

DN - KJELL NILSSON

GUIDE

Dalarös dykpark blir världsunik

Det finns cirka 3000 registrerade skeppsvrak längs Sveriges kuster. Antalet anmälda förlisningar är cirka 15000, de första rapporterna är från 1700-talets början. Mörkertalet är dock stort.

Det finns i dag fem dykparker i världen, den närmast belägna i Narvik – Vrakkyrkogården – med krigsfartyg som sänktes under andra världskriget. Den planerade dykparken utanför Dalarö blir världsunik, det är den första helt inriktad på förlista fartyg från 1600-talet och framåt. Östersjöns goda bevarandemöjligheter beror helt på avsaknad av den fruktade skeppsmasken, Teredo navalis. **DN**

FOTO: JIM HANSSON/SMÅ